

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “นโยบายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตรไทย : ทัศนสถานภาพความรู้” มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ (1) เพื่อรวบรวมนโยบายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตรทั้ง 3 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย นโยบายป่าไม้ นโยบายที่ดิน และนโยบายน้ำ พร้อมกับนโยบายเกษตรไทย จากอดีตถึงปัจจุบัน (2) จัดทำฐานนโยบายข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตรในลักษณะตารางเปรียบเทียบระหว่างนโยบายป่าไม้ นโยบายที่ดิน และนโยบายน้ำ กับนโยบายเกษตรที่กำหนดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อใช้ในการค้นคว้าและอ้างอิง (3) วิเคราะห์ความเชื่อมโยง ระหว่างนโยบายป่าไม้ นโยบายที่ดิน และนโยบายน้ำ กับนโยบายเกษตรว่านโยบายทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวนี้นี้มีการกำหนด นโยบายด้านใดในช่วงเวลาใดบ้างที่มีลักษณะเชื่อมโยงเป็น “เส้นเวลา (Timeline)” ที่นำไปสู่การจัดทำแผนการปฏิบัติที่ต่อเนื่องกันหรือมีความขัดแย้ง (4) ถอดบทเรียนจากการกำหนดนโยบายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตรในอดีตที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับนโยบายการเกษตรจนมีผลในทางปฏิบัติและมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาเกษตรเพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปกำหนดนโยบายในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่าได้มีการกำหนดนโยบายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตรทั้งป่าไม้ ที่ดิน และน้ำ มาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานมาตั้งแต่กรุงสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน และมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและนโยบายของคณะต่างๆ ที่เข้ามาบริหารประเทศรวม 61 คณะนั้น นโยบายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตรทั้งนโยบายป่าไม้ นโยบายที่ดิน และนโยบายน้ำ มีทั้งที่เชื่อมโยงและไม่เชื่อมโยงกับนโยบายเกษตร รวมทั้งการกำหนดนโยบายเกษตรที่ไม่เชื่อมโยงกับนโยบายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตรด้วย

อย่างไรก็ตามในกรณีของความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายป่าไม้ นโยบายที่ดิน และนโยบายน้ำกับนโยบายการเกษตรนั้นพบว่ามีเชื่อมโยงในด้านหลักการและแนวคิด รวมทั้งเส้นเวลา (Timeline) แต่มิได้มีการปฏิบัติ หรือมีการปฏิบัติแต่ไม่เป็นไปตามเส้นเวลา (Timeline)

ผลจากนโยบายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเกษตรไทยในอดีตถึงปัจจุบันนั้นส่งผลให้การพัฒนาการเกษตรไทยมีปัญหาหลายประการ จึงได้มีการถอดบทเรียนที่ควรนำไปพิจารณาประกอบการกำหนดนโยบายในอนาคตไว้รวม 10 ประการ

Abstract

The study “Thailand’s Natural Resources Policy for Agriculture: A State of Knowledge Review” has four objectives, namely: (1) To compile Thailand’s natural resources policies for agriculture, including forest, land and water policies, as well as agricultural policies, from the past to the present; (2) To build a database that includes natural resources policies for agriculture in a table format that allows comparison of the timelines of forest, land, and water policies and agricultural policies for future research and reference; (3) To analyze consistency and coherence among forest, land, and water policies and agricultural policies in regard to timing of implementation; and (4) To draw lessons from the formulation and implementation of natural resources policies for agriculture in relation to agricultural policies in the past, so as to suggest guidelines for formulating more effective policies in the future.

The study finds that the Thai state has continuously formulated natural resources policies for agriculture for a long time since the Sukhothai period until the present. Such policies include forest, land, and water policies, which directly and indirectly affect agricultural policies. The four sets of policies have changed over time according to the changes in socio-economic development conditions of the country, and according to the policy directions of the 61 administrations that have been in power. Some natural resources policies are coherent with certain agricultural policies, while many others are not. Some natural resources policies for agriculture may be coherent in terms of principles and concepts with some agricultural policies, as well as their “timelines,” i.e., timing of policy implementation. But many of them were not implemented or implemented without aligning the “timelines.” Such policy incoherence and unaligned timing of policy implementation induces many of the current problems in agricultural development. Ten lessons are drawn from the past experiences to be used as guidelines for future policymaking.